

ЎЗБЕКИСТОН RESPУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ
ХУЗУРИДАГИ ДАВЛАТ ЗАХИРАЛАРИНИ БОШҚАРИШ
ҚЎМИТАСИНING ҚАРОРИ

403 **Биринчи гуруҳга музлатилган гўшт етказиб бериш,
қабул қилиш, сақлаш ва бериб юбориш тартиби
тўғрисидаги йўриқномани тасдиқлаш ҳақида**

*Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2013 йил
24 июлда рўйхатдан ўтказилди, рўйхат рақами 2488*

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2004 йил 9 мартдаги 113-сон қарори (Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2004 йил, 10-сон, 118-модда) билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги Давлат захираларини бошқариш қўмитаси тўғрисидаги низомга мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги Давлат захираларини бошқариш қўмитаси **қарор қилади:**

1. Биринчи гуруҳга музлатилган гўшт етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва бериб юбориш тартиби тўғрисидаги йўриқнома иловага мувофиқ тасдиқлансин.

2. Мазкур қарор Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида давлат

Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2013 й.

рўйхатидан ўтказилиши лозим ҳамда у расмий эълон қилинган кундан эътиборан кучга киради.

Раис

Ж. КАДИРОВ

Тошкент ш.,
2013 йил 25 июнь,
6-сон

Ўзбекистон Республикаси
Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат
захираларини бошқариш қўмитасининг
2013 йил 25 июндаги 6-сонли қарорига
ИЛОВА

**Биринчи гуруҳга музлатилган гўшт етказиб бериш,
қабул қилиш, сақлаш ва бериб юбориш тартиби тўғрисидаги
ЙЎРИҚНОМА**

I боб. Умумий қоидалар

1. Мазкур Йўриқнома биринчи гуруҳга музлатилган гўшт етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва бериб юбориш тартибини белгилайди.
2. Мазкур Йўриқнома талаблари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат захираларини бошқариш қўмитаси (бундан буён матнда Қўмита деб юритилади) тизимидаги ташкилотлар ва биринчи гуруҳ моддий бойликларини масъул сақловчи ташкилотлар учун мажбурийдир.

**II боб. Гўштнинг асосий хусусияти ва сифат
кўрсаткичлари**

3. Гўштнинг сифатини аниқлаш норматив ҳужжат талабларига мувофиқ амалга оширилади.
4. Гўшт турига қараб қуйидагича таснифланади: йирик шохли қорамол (мол гўшти ва бузоқ гўшти), майда шохли қорамол (қўй гўшти, эчки гўшти), чўчка (чўчка гўшти), парранда гўшти ва бошқалар.
5. Семизлиги қараб, яъни мушаклар тўқималари ва тери ости ёғ қатламларининг ривожланиш даражасига қараб қорамол гўшти қуйидаги тоифалар бўйича таснифланади: мол гўшти, бузоқ гўшти, қўй гўшти ва эчки гўшти — биринчи ва иккинчи тоифаларга бўлинади.
6. Мол гўшти бўйлама ярим тана ва чорак тана ҳолатида, қўй ва эчки гўшти эса — бутун тана ҳолатида, барча турдаги қорамоллар гўшти блок ва қадоқланган ҳолда чиқарилади.
7. Термик ҳолатига кўра гўшт қуйидагича таснифланади:

сўйилган қорамол танаси нимталангандан сўнг мушаклар қатламида 12° С гача бўлган ҳароратда совутилган (гўштнинг устки қисми қуриган пўст кўринишида);

сўйилган қорамол танаси нимталангандан сўнг суяклардаги мушаклар қатламида 0° С дан 4° С гача бўлган ҳароратда совутилган (гўштнинг устки қатлами намланмаган, қуриган пўст кўринишидаги қатлам билан қопланган, мушаклар таранг);

бир оз музлатилган соннинг 1 см чуқурлигида ҳарорати минус 3° С дан минус 5° С гача, соннинг мушаклар қатламида эса 0° С дан 2° С гача бўлган, сақланаётган вақтда бутун юзаси бўйича ҳарорат минус 2° С дан минус 3° С гача;

музлатилган — мушаклар қатламида ҳарорат минус 8° С дан ошмаган тарзда музлатиш ҳолатига келтирилган.

III боб. Музлатилган гўшти қадоқлаш, тамғалаш ва транспортда ташиш

8. Ҳар бир қорамол гўшти танасига, нимтанасига, чорак танасига гўштнинг сифатини тасдиқловчи тамға босилади. Гўшти тамғалаш ветеринария-санитария таҳлили ўтказилганидан сўнг, музлатишгача амалга оширилади.

9. Музлатилган гўшт барча турдаги транспорт воситаларида белгиланган қоидаларига мувофиқ ташилади.

Гўшти ташишга мўлжалланган транспорт воситаси санитария нормалари ва қоидалар талабларига жавоб бериши лозим.

Транспорт воситаси техник соз, тоза, дезинфекцияланган бўлиши, унда илгари ташилган юкларнинг ҳамда дезинфекция воситасининг ҳиди бўлмаслиги лозим.

10. Транспорт юк хатида гўштнинг тури, тоифаси, оғирлиги ва эгалланган ўринлари сони алоҳида кўрсатилган бўлиши лозим.

Маҳсулот партияси уларнинг тури, термик қайта ишланганлиги, семизлиги ва ишлаб чиқарилган санаси бир хил бўлган гўшдан ташкил топган бўлиши керак.

Истисно тарзида бир транспорт воситасига 2 турдаги музлатилган гўшт юкланишига йўл қўйилади, бунда улар турларга ажратилиши ва бирор ажратувчи материал билан тўсилиши лозим.

11. Музлатилган гўшти етказиб беришда етказиб берувчи (ишлаб чиқарувчи) қуйидаги ҳужжатларни тақдим этади:

мувофиқлик сертификати ва гигиена сертификати ёки уларнинг белгиланган тартибда тасдиқланган нусхалари;

ветеринария гувоҳномаси.

12. Музлатилган гўшт келтирилганда ветеринария гувоҳномаси, мувофиқлик сертификати, гигиена сертификати бўлиши шарт, агар ушбу ҳужжатлар тақдим этилмаса, маҳсулотлар автомобиль транспортидан туширилмайди.

Гўштнинг семизлик даражаси норматив ҳужжат талабларига мувофиқ бўлмаса, келиб тушган гўштнинг сифати ветеринария назоратидан ўтказилади.

IV боб. Музлатилган гўшти етказиб бериш

13. Узоқ муддатли сақлашга нимтана ва чорак танада семизлиги I-тоифадаги, Ўзбекистон Республикасида ишлаб чиқарилган, шунингдек импорт қилинган, норматив ҳужжатларда белгиланган сифат ва хавфсизлик, ўраш ва тамғалаш талабларига жавоб берадиган музлатилган мол гўшти етказиб берилади.

Сақлаш камерасига жойлаштириш вақтида музлатилган гўштнинг ҳарорати минус 8° С дан юқори бўлмаслиги лозим.

Нимтана оғирлиги камида 90 кг ни ташкил этиши керак.

Импорт қилинган гўшт сақлаш учун ишлаб чиқарилган санадан бошлаб 90 кун муддат ичида қабул қилинади.

V боб. Музлатилган гўшти қабул қилиш ва омборхонага жойлаштириш

14. Музлатилган гўшти миқдор ва сифат бўйича қабул қилиш шартнома асосида, қонун ҳужжатлари ва мазкур Йўриқномага мувофиқ амалга оширилади.

15. Музлатилган гўшт партиялаб қабул қилинади. Музлатилган гўшт партияси деганда бир ишлаб чиқарувчининг, бир тоифадаги, бир турдаги, бир хил технологик ва термик қайта ишланган, битта ветеринария гувоҳномаси билан расмийлаштирилган, етказиб берувчи томонидан бир мартада қабул қилишга топширилган гўшт тушунилади.

16. Музлатилган гўшти темир йўл транспортида ташишда вагон очишидан олдин моддий жавобгар шахслар темир йўл ташкилоти вакили билан биргаликда қўйидагиларни текширишлари лозим:

вагонларнинг техник созлиги;

зулфинларнинг техник созлиги;

бурагичлар ҳолати;

пломба мавжудлиги ва улардаги босма изнинг аниқлиги;

вагонлар рақамлари транспорт ҳужжатларида кўрсатилган рақамларга мослиги;

транспортида ташиш (журнал бўйича) ҳароратига риоя этилганлиги;

юкнинг йўлдаги вақти.

17. Пломбалар ечилиб ва вагонлар очилгандан сўнг юкни олувчи ташкилотнинг мутахассиси томонидан юкнинг ҳолати, гўштнинг музлаганлик даражаси, ҳарорати текширилади ва ташқи ҳолати кўздан кечирилади.

Музлатилган гўштнинг мушаклари қатламидаги ҳароратни ўлчашда темир гардишдаги шишали суюқ (симобли бўлмаган) термометрдан ёки

«Ўзстандарт» агентлиги томонидан тасдиқланган номенклатурага киритилган бошқа ҳароратни ўлчаш воситаларидан фойдаланилади.

18. Музлатилган гўшт ҳароратини ўлчаш учун ҳар бир партиядан камида тўртта нимтана гўшт танлаб олинади. Ҳарорат курак ва сон қисми мушаклари қатламида камида 6 см чуқурликда ўлчанади.

Музлатилган гўштнинг мушаклар қатламидаги ҳарорати минус 8° С дан юқори бўлмаслиги лозим.

Ўлчаш натижалари қониқарсиз бўлган тақдирда мазкур партиядан намуналар икки марта кўп танлаб олинади ва қайта ўлчаш амалга оширилади. Қабул қилиш ҳужжатларига ҳароратнинг ўртача арифметик қиймати қайд этилади.

19. Музлатилган гўшт белгиланган маҳсулот кўрсаткичларини 100 фоиз назорат қилиш, ўринларни қайта ҳисоблаш ва гуруҳлаб тарозида тортиш орқали қабул қилинади ва бериб юборилади.

Музлатилган гўшт ўринлари сонининг ҳисоби ва тарозида тортиш (йўл қўйиладиган хатолиги меъёри 0,1 фоиз бўлган маҳсулот тарозиларида) натижалари қабул қилиш далолатномасини тузишга асос бўлувчи мазкур Ўйриқноманинг 1-иловасига мувофиқ ўлчаш қайдномасига киритилади.

20. Музлатилган гўштни қабул қилишда етказиб берувчи томонидан тақдим этилган ҳужжатларда қуйидаги кўрсаткичларга асосий эътиборни қаратиш лозим:

музлатилган гўштнинг сифати ва семизлилик даражаси;
тамғанинг тўғри ва аниқ босилганлиги.

21. Музлатилган гўштни ветеринария-санитария кўригидан ўтказиш ветеринария врачлари томонидан амалга оширилади.

22. Яроқсиз деб топилган музлатилган гўшт бўйича далолатнома тузилиб, ушбу маҳсулотлар етказиб берувчига (ишлаб чиқарувчига) қайтарилди. Гўштнинг илова ҳужжатлари ва транспорт юк хатига нисбатан аниқланган етишмовчилиги, айниганлиги ва ортиқчалиги бўйича далолатнома тузилиб, унинг асосида транспорт ташкилоти ва етказиб берувчи (юк жўнатувчи)га талабнома билдирилади.

Фақат истисно ҳолларда (музлатгичнинг бўш хоналари мавжуд бўлган тақдирда), яроқсиз деб топилган музлатилган гўшт уни алмаштириш шарти билан вақтинчалик сақлашга қабул қилинади. Яроқсиз деб топилган маҳсулотларни сақлаш ва алмаштириш билан боғлиқ бўлган барча харажатлар шартномага мувофиқ етказиб берувчи томонидан қопланади.

VI боб. Музлатилган гўштни сақлаш шартлари ва муддатлари

23. Музлатгичларнинг конструкциялари белгиланган ҳарорат даражаси ва намлигини сақлаши, истеъмол молларини сақлашнинг тегишли санитария шартларига мувофиқ бўлиши, шунингдек бино ва иншоотлардан фойдаланишда қурилиш нормалари ва ёнғин хавфсизлиги қоидаларига жавоб бериши лозим.

Музлатилган гўштни музлатиш ва сақлаш камераларига жойлаштириш жараёнлари, шунингдек қабул қилиш ва бериб юборишда юклаш-тушириш ишлари тегишли техник хужжатларга мувофиқ амалга оширилади.

24. Жойлаштиришдан олдин музлатиш ва сақлаш камераларига, вестибюллар, платформалар ва бошқа хоналар техник соз ҳолатга келтирилиши ва музлатгичлардан белгиланган санитария меъёрлари ва қоидаларига қатъий риоя этилган ҳолда фойдаланиш лозим.

25. Музлатгичлар технологик хариталарга мувофиқ транспорт воситалари, ускуна ва анжомлар, тарози ва технологик асбоб-ускуналар, музлатилган гўшт штабелларини ўраш учун ўровчи материаллар, эшик ва лифт ўйиқларини беркитувчи брезент пардалар билан жиҳозланиши лозим. Ифлосланган ёки могорланган таглик, рейкалар тозаланади ва дезинфекция қилинади.

26. Маҳсулотлардан бўшатиш музлатиш ва сақлаш камералари ва вестибюллар дезинфекция қилинади, зарур ҳолларда поллар ювилади, деворлар оқланади. Дезинфекциядан сўнг ҳаво микробиологик заҳарланганлик бўйича текширилади. Маҳсулотларни кемирувчилар томонидан бузилишига йўл қўймаслик мақсадида доимий равишда хоналарни дератизациялаш тадбирлари ўтказилиб турилади.

Тегишли равишда тайёрланган ва дезинфекция қилинган музлатиш ва сақлаш камералари ташкилот раҳбари томонидан тайинланган комиссия текширувидан сўнг қабул қилинади.

27. Музлатиш ускуналарига қаровчи ва фойдаланувчилар, шунингдек юклаш-тушириш ишлари билан машғул барча ходимлар белгиланган нормаларга мувофиқ санитария ва махсус иш кийимлари билан таъминланган бўлишлари лозим.

28. Музлатилган гўштни музлатиш ва сақлаш камераларига сақлашда унинг табиий йўқотишларининг олдини олиш мақсадида иссиқлик оқимини камайтириш ва ҳавонинг нисбий намлигини ошириш бўйича қуйидаги чоратадбирлар ўтказилиши лозим:

юқори қаватлардаги камераларда музлатилган гўшт штабелларини брезент ёки бошқа сув ўтказмайдиган матолар билан ёпиш;

камераларнинг ички эшиклари ўрнида брезент пардалар илиш;

сақлаш камераларига киришда штабелларга жойлаштирилган гўшт ташқаридан кирадиган ҳаво ҳароратидан ҳимояланган бўлиши керак.

29. Эcranли сақлаш камерасида мустаҳкамланган брусok-устунлардан ташкил топган, ўртасидан мато тортилган ёғоч синч ўрнатилади. Синча ташқаридан миxлар билан шпагат ёки диаметри 2 мм бўлган пўлат сим арматураланган тўр кўринишида мустаҳкамланади. Эcran синчи монтаж қилингандан сўнг матонинг иккала томонидан бир текис қатламлар билан муз глазури туширилади. Глазур қатламининг қалинлиги хона деворидан (эcran орти майдонида) 20 — 30 мм, эcran ўртасида 40 — 50 мм ни ташкил этади.

Музли эcran хона деворидан 0,6 м масофада ўрнатилади. Музлатилган гўштни сақлашда музлатиш хоналарининг юқори қаватларида ва бир қават-

ли музлатгичларда том ва экраннинг юқори қисми оралиғида хонани бир маромда совутиш учун 200 мм бўшлиқ қолдирилади.

30. Музлатилган гўшт экранга жипслаштириб сақлаш камералари юк ҳажмига мувофиқ тўлгунча юкланади. Турли тоифадаги музлатилган гўштлир-ни жойлаштириш чегараси қоғоз ёки рейка билан ажратилади ва юкнинг жойлашиши чизмасида акс этирилади. Музлатилган гўштни штабелда ёпиш-нинг барча усулларида ёғоч панжара ва тагликлардан фойдаланилади. Бун-да таглик релслари орасига 30 — 50 мм қалинликда тоза қор ёки майдалан-ган муз ташланади, биринчи қават хоналари учун штабеллар остидаги қор қатламининг қалинлиги 60 — 80 мм гача кўтарилади.

Сақлаш жараёнида экранлар ҳолати ҳар ой экран орти майдонидан кузатилади ва зарур ҳолларда экранлар кўшимча музлатилади.

31. Барча камералар музлатгичнинг машиналар бўлимида жойлаштирил-ган ҳароратни марказий бошқарувда масофавий ўлчаш учун ўлчагичлар билан жиҳозланган бўлиши лозим.

Музлатгичда ҳар бир музлатиш ва сақлаш камералари ишчи ўлчов асбоблари билан таъминланади, хусусан, битта ҳарорат ўлчагич, битта ҳаво намлигини ўлчаш ускунаси, улар штабеллар орасида ёки юк ташиш эшиги ортида жойлаштириладиган бўйи 1,4-1,5 м бўлган тагликлар устига ўрнати-лади.

32. Ускуналар юклаш ишларини амалга оширишда уларга шикаст ети-шининг олдини олган ҳолда ўрнатилиши лозим. Шишали ҳарорат ўлчагич-лар ёғоч ёки металл гардишли бўлиши лозим.

33. Ташкилотларда электр қурилмалардан фойдаланиш Истеъмолчилар-нинг электр қурилмаларидан техник фойдаланиш қоидалари (рўйхат рақа-ми 1383, 2004 йил 9 июль) (Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2004 й., 27-сон, 317-модда), Истеъмолчиларнинг электр қурилма-ларидан фойдаланишда техника хавфсизлиги қоидалари (рўйхат рақа-ми 1400, 2004 йил 20 август) (Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўпла-ми, 2004 й., 33-сон, 379-модда) талабларига мувофиқ бажарилади.

34. Силлиқ шифтларда чироклар осилиши тепадан 0,15 м дан ва шта-белдан 0,3 м дан ошмаслиги лозим.

Ёритиш ускуналарида маҳсулотларга шиша парчалари тушмаслигини таъминловчи химоя қалпоқлари бўлиши лозим.

35. Музлатгичдаги тарозилар ўз вақтида текширилиб, пломбаланиши лозим.

Музлатилган гўштни ўлчашда ишлатиладиган ускуналар рақамланган ва пухта тўғрилашлардан сўнг ягона массага келтирилиши лозим, рақамлар ҳар бир ускунага ўчирилмайдиган бўёқ билан ёзилади. Уларнинг массаси ко-миссия томонидан аниқланади. Олинган натижалар далолатнома билан рас-мийлаштирилади.

36. Музлатиш ва сақлаш камералари ёнфинга қарши ускуналар ва ўт ўчириш воситалари билан жиҳозланган бўлиши лозим.

37. Музлатилган гўштни омборга жойлаштириш ишлаб чиқилган тех-нологик жойлаштириш чизмаларига мувофиқ музлатиш хоналари ҳажмидан

тўлақонли фойдаланиш, маҳсулотни сақлаш, қабул қилиш, бериб юбориш ва сифат назоратини амалга ошириш учун мақбул шароитларни яратишни инобатга олган ҳолда амалга оширилади.

38. Музлатилган нимтана гўшт зич штабелларда тоза ва қурук, ерда турадиган тахтали панжара, таглик ёки рейкалар устига жойлаштирилади. Бу билан жойлаштирилган маҳсулотга совуқ ҳаво кириши таъминланади.

Сақлаш камераларини тўлдириш ва шартли юкка қайта ҳисоблаш меъёрлари мазкур Йўриқноманинг 2-иловасида келтирилган жадвалга мувофиқ амалга оширилади.

Паспортида ҳаво ҳарорати минус 18° С ни ташкил этган музлаткичлардан ташқари барча музлатиш камераларида сақланадиган гўшт минус 25° С да ушлаб турилиши лозим.

Музлатиш ва сақлаш камералардаги ҳавонинг нисбий намлиги 97 фоизда, муз панжаралари билан жиҳозланган хоналарда эса 100 фоиз атрофида ушлаб турилиши лозим.

39. Сақлаш камерасида маҳсулот штабелларини тахлаш қуйидаги тарзда амалга оширилади:

музлатиш ускунаси бўлмаган деворлардан, шунингдек девордаги музлатиш ускуналаридан — 0,3 м;

музлатиш ускуналари бўлмаган шифтлардан — 0,2 м;

шифтларга ўрнатилган музлатиш ускуналаридан — 0,3 м;

ҳаво ўтказгичларнинг пастки қисмидан — 0,3 м.

40. Сақлаш жараёнида юк хоналарда ҳаво ҳароратининг тебраниши фақат қисқа муддатларда (бир суткадан ошмайдиган) ва белгиланган сақлаш меъёридан 1° С доирадагина рухсат берилади.

Совутиш батареяларидаги қор қатламларини тозалаш ва муз экранларни қўшимча музлатиш вақтидаги камчиликлар 2-3 сутка давомида бартараф этилиши лозим.

41. Музлатиш ва сақлаш камераларида сақланаётган музлатилган гўштнинг сифати устидан доимий назорат олиб борилади. Сифатнинг ёмонлашуви пайдо бўлган тақдирда, белгиланган сақлаш муддатидан қатъи назар, маҳсулот янгисига алмаштирилади.

Сақлаш камераларида ҳаво ҳарорати ҳар куни бир марта ўлчанади. Ўлчаш натижалари махсус китобга киритилади. Китобга экранлардан қор қатламини ечиш ва қўшимча музлатиш тўғрисидаги қайдлар киритилади. Ҳавонинг нисбий намлигини ўлчаш ишлари ҳафтасига бир марта амалга оширилади ва ўлчаш натижалари китобга қайд этилади.

Автоматлаштирилган назорат тизимлари мавжуд бўлган ҳолларда ўлчаш натижалари компьютер хотирасида сақланади.

42. Музлатилган гўштнинг ҳар бир партиясига маҳсулот тури, етказиб берувчининг номи, ўринларининг сони, соф оғирлиги ва ишлаб чиқариш санаси қайд этилган ёрлиқлар расмийлаштирилган бўлиши лозим. Шунингдек, унда музлатилган гўштни қабул қилиш, сақлаш ва бериб юбориш вақ-

тидаги сифати қайд этилади. Ёрликқа музлатилган гўштнинг аниқ жойлашган жойининг чизмаси ҳам илова қилинади.

43. Музлатилган гўшни сақлаш муддатлари мазкур Йўриқноманинг 3-илоvasида келтирилган. Белгиланган ҳарорат даражасида сақлаш муддати сифат бўйича ҳужжатларда (мувофиқлик сертификати ва бошқалар) акс эттирилади.

44. Узоқ муддат сақлаш бўйича шароитлар таъминланган тақдирда сақлаш муддати ветеринария назорати хулосаси асосида узайтирилиши мумкин.

VII боб. Музлатилган гўшни бериб юбориш

45. Музлатилган гўшни бериб юбориш Қўмита томонидан бериладиган нарядларда кўрсатилган тўлиқ миқдори бўйича, биринчи навбатда сифат ҳолатидан келиб чиқиб, ишлаб чиқариш муддатини инobatга олган ҳолда амалга оширилади.

46. Музлатилган гўшни бериб юборишдан олдин норматив ҳужжатлар талабларига мувофиқ унинг сифати ва хавфсизлиги текширилади.

VIII боб. Музлатиш хоналаридаги гўшни сақлаш ва қайта ишлашда табиий йўқотиш нормаларини қўллаш

47. Музлатилган гўштнинг табиий йўқотиш нормалари миқдорий ва охириги кўрсаткичлар ҳисобланади ҳамда музлатиш хоналаридаги гўшни сақлаш ва қайта ишлашда амалда аниқланган йўқотишларни баҳолашда қўлланилади. Музлатилган гўштнинг табиий йўқотиш нормалари мазкур Йўриқноманинг 4, 5, 6-иловаларида келтирилган.

48. Музлатиш ва сақлаш камерадаги гўшни сақлаш ва қайта ишлашда амалда ҳосил бўладиган йўқотишлар инвентаризация маълумотларига кўра аниқланган ҳақиқий колдиқлар билан омбор ва бухгалтерия ҳисоби маълумотларини таққослаш орқали аниқланади.

Гўшни музлатиш ва сақлашда унинг табиий йўқотишлари гўшт тўлиқ бериб юборилгандан сўнг ёки барча гўшни ўлчаш орқали инвентаризация қилинганда аниқланади.

Музлатиш камерасига олиб келинган музлатилган гўштнинг ҳароратига унга ҳисобланадиган табиий йўқотиш нормалари боғлиқ бўлганлиги учун қайта музлатишда гўштнинг ҳарорати аниқ ўлчанганлигига асосий эътибор қаратиш лозим.

49. Музлатилган гўштнинг ҳароратини ўлчаш учун ҳар бир партиядан камида тўрт дона намуна танлаб олинади.

Ҳароратни ўлчаш сон мушаклар қатламида ва мол гўштининг олд чорагида юзадан 6 см чуқурликда амалга оширилади. Ҳарорат 2° С дан кўп фарқ қилган тақдирда мазкур партиядан икки баробар миқдорда намуна танлаб олиш орқали ўлчанади.

Ўлчаш натижалари транспорт ташкилоти вакили ёки етказиб берувчи ташкилот вакили томонидан тасдиқланади ва қабул қилиш ҳужжатларида акс эттирилади.

50. Гўшт мушаклар қалинлигидаги ҳарорат минус 7,9⁰ С дан минус 1,6⁰ С гача бўлган ҳолда қабул қилинганда далолатнома тузилади. Далолатномада гўштнинг оғирлиги ва қабул қилишдаги ҳарорати кўрсатилади. Бундай ҳолларда совутилган гўштни музлатишга белгиланган табиий йўқотиш нормалари қўлланилади ва гўштнинг мумкин бўлган табиий йўқотиш миқдори аниқланади. Аниқланган табиий йўқотиш миқдори етказиб берувчи ҳисобига ўтказилади.

51. Ҳарорати минус 1,5⁰ С дан юқори, тўлиқ эриган ва иккинчи мартаба музлатилган гўштни биринчи гуруҳга қабул қилишга йўл қўйилмайди.

Гўштни музлатишга қабул қилишда унинг табиий йўқотиш нормаларини ҳисоблашга асос бўлиб қабул қилиш ҳужжатларида кўрсатилган гўштнинг термик ҳолати ва мушаклар қатламидаги ҳарорати хизмат қилади.

52. Музлатиш камерасига гўшт қисман эриган ҳолда олиб келинса, сақлаш вақтидаги йўқотишларнинг назорат ҳисоб-китобидан ташқари қайта музлатиш вақтидаги йўқотишларнинг назорат ҳисоб-китоби ҳам тузилади.

53. Қайта музлатиш ва сақлаш даврида гўшт бўйича табиий йўқотишларни назорат қилиш учун ҳар бир тур ва семизлик тоифасидаги гўшт маҳсулотлари учун алоҳида ҳисоб-китоб қилинади. Сақлаш даврида музлатилган гўштнинг табиий йўқотишлари ҳисоби мазкур Йўриқноманинг 7-иловасига мувофиқ амалга оширилади.

IX боб. Яқуний қоида

54. Мазкур Йўриқнома Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Ўзбекистон стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш агентлиги, Озиқ-овқат саноати корхоналари уюшмаси, «Ўзбекистон темир йўллари» давлат-акциядорлик компанияси, Ўзбекистон автомобиль ва дарё транспорти агентлиги билан келишилган.

Соғлиқни сақлаш вазири

А. АЛИМОВ

2013 йил 21 июнь

*Ўзбекистон стандартлаштириш,
метрология ва сертификатлаштириш
агентлиги Бош директори*

А. КУРБАНОВ

2013 йил 21 июнь

30 (582)-сон

— 211 —

403-модда

*Озиқ-овқат саноати
корхоналари уюшмаси раиси*

А. САЛИМОВ

2013 йил 21 июнь

*«Ўзбекистон темир йўллари»
Давлат-акциядорлик
компанияси бошқаруви раиси*

А. РАМАТОВ

2013 йил 21 июнь

*Ўзбекистон автомобиль ва дарё
транспорти агентлиги бошлиғи*

А. АБДУВАЛИЕВ

2013 йил 21 июнь

403-модда

— 212 —

30 (582)-сон

Биринчи гуруҳга музлатилган гўшт етказиб
 бериш, қабул қилиш, сақлаш ва бериб
 юбориш тартиби тўғрисидаги йўриқномага
 1-ИЛОВА

(Z-3-сон шакл)

20 ____ й. « ____ » _____

Ў Л Ч А Ш Қ А Й Д Н О М А С И

_____ келиб тушган _____ моддий бойликлар учун
 _____ бериб юборилган _____

Келиб тушди _____
 Бериб _____ (моддий бойликларнинг номи)
 юборилди _____
 Идиш тури _____

Юк жўнагувчи _____
 Юкни қабул қилувчи _____
 Жўнаб кетиш станцияси _____
 Етиб бориш станцияси _____

Вагон _____ рақами _____ Темир йўл юк хати рақами _____
 Контейнер _____

Амалда _____ Қабул қилинди _____
 _____ Бериб юборилди _____

Тарозилар тортишдан олдин _____
 текширилган _____ (Ф.И.О., имзо)

Харакатланиш механизми рақами	Микдори (ўрин-дона)	Оғирлик кг да			Харакатланиш механизм рақами	Микдори (ўрин-дона)	Оғирлик кг да		
		умумий	ҳаракатланиш механизми	нетто/брутто			умумий	ҳаракатланиш механизми	нетто/брутто

Жами _____ ўрин _____ Умумий _____ нетто _____ кг _____
 _____ дона _____ оғирлиги _____ брутто _____
 _____ (сўз билан)

_____ (маҳсулотни қабул қилган ва бериб юборган шахсларнинг Ф.И.О., имзоси)

Биринчи гуруҳга музлатилган гўшт етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва бериб юбориш тартиби тўғрисидаги йўриқномага 2-ИЛОВА

Музлатиш ва сақлаш камераларни тўлдириш ва шартли юкка қайта ҳисоблаш НОРМАЛАРИ

Юкнинг номи	Юклаш нормаси т/м ³	Шартли юкка қайта ҳисоблаш
Музлатилган мол гўшти:		
нимтанада	0,35	1,00
чорак танада	0,40	0,87

Изоҳ: 1 м² майдонга юклаш музлатгичнинг паспорти бўйича белгиланган фойдали лойиҳавий юкламадан ошмаслиги лозим.

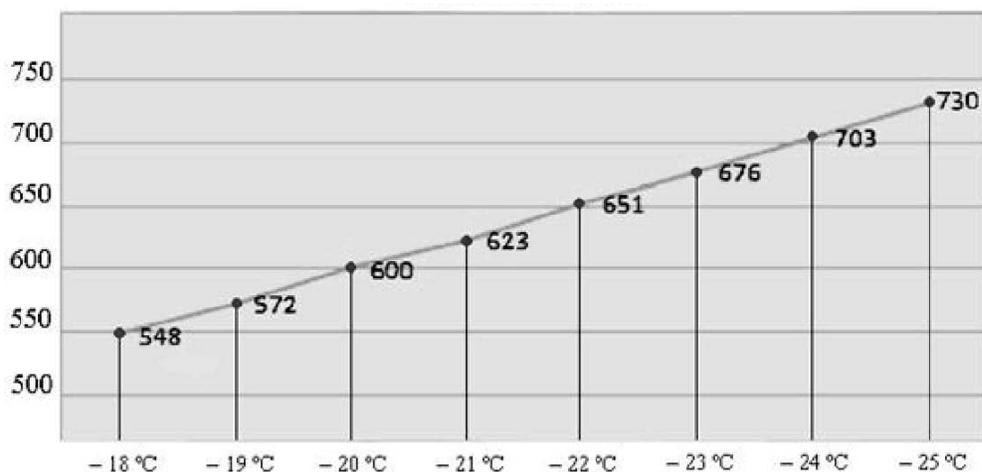
Биринчи гуруҳга музлатилган гўшт етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва бериб юбориш тартиби тўғрисидаги йўриқномага 3-ИЛОВА

Музлатилган гўштни сақлаш муддатлари

1-жадвал

Гўшт тури	Ҳароратда сақлаш муддати							
	-18° С	-19° С	-20° С	-21° С	-22° С	-23° С	-24° С	-25° С
Нимтанадаги ва чорак танадаги I тоифали мол гўшти	548 кун	572 кун	600 кун	623 кун	651 кун	676 кун	703 кун	730 кун

**Музлатилган гўшти сақлаш муддати
I тоифали мол гўшти**

Сақлаш камраларида ҳаво ҳарорати

Биринчи гуруҳга музлатилган гўшт етказиб
бериш, қабул қилиш, сақлаш ва бериб
юбориш тартиби тўғрисидаги йўриқномага
4-ИЛОВА

**Муз экранли бир қаватли сақлаш камраларида,
кўп қаватли музлатгичларнинг биринчи ва юқори қаватларида
ҳаво ҳарорати минус 25° С ва ҳавонинг нисбий намлик
даражаси 97 фоиз бўлган шароитда ўралмаган музлатилган
гўшти сақлашда табиий йўқотиш нормалари**

(бир ой сақлашда фоизларда)

I-жадвал

Т/р	Гўшт семизлиги тури ва тоифаси	Табиий йўқотиш нормалари			
		I чорак	II чорак	III чорак	IV чорак
1.	I тоифали мол гўшти	0,064	0,116	0,141	0,107
2.	I тоифали қўй гўшти	0,096	0,162	0,203	0,138

Муз экранли кўп қаватли музлатгичларнинг ўрта қаватларида ҳаво ҳарорати минус 25° С ва ҳавонинг нисбий намлиги 97 фоиз бўлган шароитда жойлаштирилмаган ўралмаган гўшти сақлашда табиий йўқотиш нормалари

(бир ой сақлашда фоизларда)

2-жадвал

Т/р	Гўшт семизлиги тури ва тоифаси	Табиий йўқотиш нормалари			
		I чорак	II чорак	III чорак	IV чорак
1.	I тоифали мол гўшти	0,032	0,057	0,069	0,052
2.	I тоифали қўй гўшти	0,054	0,091	0,115	0,077

Биринчи гуруҳга музлатилган гўшт етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва бериб юбориш тартиби тўғрисидаги йўриқномага 5-ИЛОВА

Муз экранли кўп қаватли музлатгичларнинг ўрта қаватларида ҳаво ҳарорати минус 18° С ва ҳавонинг нисбий намлиги 97 фоиз бўлган шароитда ўралмаган музлатилган гўшти сақлашда табиий йўқотиш нормалари

(бир ой сақлашда фоизларда)

1-жадвал

Т/р	Гўшт семизлиги тури ва тоифаси	Табиий йўқотиш нормалари			
		I чорак	II чорак	III чорак	IV чорак
1.	I тоифали мол гўшти	0,042	0,075	0,092	0,069
2.	I тоифали қўй гўшти	0,072	0,122	0,153	0,103

**Муз экранли бир қаватли сақлаш камераларида,
кўп қаватли музлатгичларнинг биринчи ва юқори қаватларида
ҳаво ҳарорати минус 18° С ва ҳавонинг нисбий намлиги
97 фоиз бўлган шароитда ўралмаган музлатилган гўшни
сақлашда табиий йўқотиш нормалари**

(бир ой сақлашда фоизларда)

2-жадвал

Т/р	Гўшт семизлиги тури ва тоифаси	Табиий йўқотиш нормалари			
		I чорак	II чорак	III чорак	IV чорак
1.	I тоифали мол гўшти	0,099	0,178	0,217	0,165
2.	I тоифали қўй гўшти	0,137	0,231	0,290	0,196

Биринчи гуруҳга музлатилган гўшт етказиб
бериш, қабул қилиш, сақлаш ва бериб
юбориш тартиби тўғрисидаги йўриқномага
6-ИЛОВА

**Музлатиш камераларида мушаклар қатламидаги
ҳарорати минус 8° С гача бўлган совутилган гўшни
музлатишда табиий йўқотиш
НОРМАЛАРИ**

Гўшт тури	Паспорт бўйича хонадаги ҳаво ҳароратида музлатиш	
	минус 23° С ва паст	минус 23° С дан юқори
I тоифали мол гўшти	0,70	0,90
I тоифали қўй гўшти	0,90	1,06

Изоҳ:

1. Табиий йўқотиш нормалари бутунлай эриган гўштнинг оғирлиги кўрсатилган (мушаклар қатламидаги ҳарорати минус 1,5° С ва юқори) тижорат далолатномаси мавжуд бўлгандагина қўлланилади.

2. Музлатгичга мушаклар қатламидаги ҳарорати минус 8° С дан юқори (минус 1,5° С гача) бўлган қисман эриган барча турдаги тана ва нимтана гўшт қабул қилинганда, гўшни музлатиш камерасидаги ҳароратгача қайта музлатишда табиий йўқотиш нормалари қабул қилинган гўшт оғирлигидан 0,25 фоиз миқдорда, ҳарорати минус 8° С ва паст бўлган гўштнинг ҳарорати минус 15° С дан паст бўлган камерада сақлашда — гўшт оғирлигидан 0,1 фоиз миқдорда белгиланади.

Биринчи гуруҳга музлатилган гўшт етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва бериб юбориш тартиби тўғрисидаги йўриқномага
7-ИЛОВА

Сақлаш даврида музлатилган гўштнинг табиий йўқотишлари ҲИСОБИ

Сақлаш даврида музлатилган гўштнинг табиий йўқотишлари ҳисоби амалдаги сақлаш тонна-кунлардан келиб чиқиб амалга оширилади.

Бунинг учун кун бошидаги гўшт қолдигига кун давомида қабул қилинган музлатилган гўшт қўшилади. Олинган сумма бир кунлик сақлаш тонна-кун миқдорини беради. Чорак давомидаги сақлаш тонна-кунларини қўшиш орқали музлатилган гўштнинг чораклик сақлаш тонна-кун миқдори аниқланади.

Гўштнинг чорак давомидаги табиий йўқотишларининг чегаравий миқдори куйидаги формула орқали аниқланади:

$$K = (A \times H) / (30 \times 100)$$

K — гўштнинг чорак давомида табиий йўқотишлари;

A — чорак давомида сақлаш тонна-кунлари;

H — мазкур чорак учун гўштнинг ҳар ойлик табиий йўқотишлари нормаси фоизларда.

Гўшти минус 8° С ёки минус 25° С даражагача қайта музлатишдаги табиий йўқотишлар қайта музлатиладиган гўштнинг тоннадаги миқдорини музлатгунга қадар йўқотишлар нормасига кўпайтириш орқали ҳисобланади.

Мисол: биринчи тоифадаги мол гўшти партияси учун меъёрий йўқотишлар назорат ҳисоб-китобини тузиш. Гўшт муз экранли камерада минус 25° С ҳароратда ва ҳавонинг нисбий намлиги 97 фоизда сақланган.

Етказиб берилган гўштнинг қабул қилиш, бериб юбориш ва мушаклар қатламидаги ҳарорати бўйича маълумотлар куйидагича:

Т/р	Қабул қилиш ёки бериб юбориш санаси	Қабул қилинди		Чиқарилган, тоннада	Ҳисоб бўйича қолдиқ
		миқдори, тоннада	гўшт мушаклари қатламида ҳарорат °С		
1.	15.07.2010	150	-8° С	-	150
2.	01.08.2010	210	-10° С	-	360
3.	20.08.2010	40	-10° С	-	400
4.	10.10.2010	350	-10° С	-	750
5.	05.03.2011	-	-	50	700
6.	20.04.2011	-	-	350	350
7.	05.06.2011	-	-	348,5	1,5

Ҳақиқатда 1-тоифадаги мол гўшти музлатиш хонасида йўқ.

Ҳисоблаш:

750 тонна гўшт мушаклар қатламида минус 8° С ва ундан паст (минус 10° С гача) ҳароратда етказиб берилди — 750 т.

Норма бўйича қайта музлатишдаги табиий йўқотишлар (6-илова) қуйидагича:

$$K = (750 \times 0,1) / 100 = 0,750 \text{ т}$$

Гўшт экранли музлатиш камерасида ўрта қаватда минус 25° С даражадаги ҳароратда сақланганлиги боис, ҳисоб-китобларда I тоифадаги мол гўшти нормаларидан фойдаланиш лозим (4-илова).

Чорак бўйича тонна — кунлар ҳисоби:

а) 2010 йил 3 чоракда 15 июлдан 1 августгача — 17 кун 150 т гўшт сақланган, бу:

150 x 17 = 2550 тонна — кунни ташкил қилади;

1 августдан 20 августгача — 19 кун 360 тонна, бу:

360 x 19 = 6840 тонна — кунни ташкил қилади

20 августдан 1 октябргача 42 кун 400 тонна, бу:

400 x 42 = 16800 тонна — кунни ташкил қилади.

Учинчи чорак учун жами: 2550 + 6840 + 16800 = 26190 тонна — кун.

Бундан 3 чоракда сақлаш учун нормаларга мувофиқ чегириб ташлашнинг чегаравий миқдори:

$$K = (26190 \times 0,069) / (30 \times 100) = 0,602 \text{ т}$$

б) 2010 йилнинг тўртинчи чорагида 1 октябрдан 10 октябргача — 9 кун 400 тонна сақланиб, бунда:

400 x 9 = 3600 тонна-кунни ташкил қилади;

10 октябрдан 1 январгача — 33 кун 750 тонна.

Бу 750 x 83 = 62250 тонна-кунни ташкил қилади.

Тўртинчи чорак учун жами:

3600 + 62250 = 68850 тонна-кун.

$$K = (68850 \times 0,052) / (30 \times 100) = 1,141 \text{ т}$$

в) 2011 йил биринчи чорагида 1 январдан 5 мартгача — 64 кун 750 тонна сақланган, бу:

750 x 64 = 48000 тонна-кунни ташкил қилади;

6 мартдан 1 апрелгача

700 x 26 = 18200 тонна-кун.

Биринчи чорак учун жами:

4800 + 18200 = 66200 тонна-кун.

$$K = (66200 \times 0,032) / (30 \times 100) = 0,706 \text{ т}$$

30 (582)-сон

— 219 —

403-404-моддалар

г) 2011 йил иккинчи чорагида 1 апрелдан 20 апрелгача — 20 кун 700 тонна сақланган, бу:

$700 \times 20 = 14000$ тонна-кун;

21 апрелдан 6 июнгача — 46 кун 350 тонна, бу:

$350 \times 46 = 16100$ тонна-кун.

Иккинчи чорак учун жами:

$14000 + 16100 = 30100$ тонна-кун

$$\mathbf{K = (30100 \times 0,057) / (30 \times 100) = 0,571 \text{ т}}$$

Бутун давр мобайнида сақлашга белгиланган нормалар бўйича жами табиий йўқотишлар:

$0,750 + 0,602 + 1,141 + 0,706 + 0,571 = 3,77$ тонна.